

Pittsburgh, Pa

dne 26. října 1923.

Pane prezidente,

v příloze posílám Vám zprávu o výsledku našich přednášek a zejména o schůzi, konané dne 21. října v Pittsburghu¹ a rezoluci,² přijatou jednohlasně po naší přednášce.

Zítرا odjíždíme na západ do Clevelandu, Chicaga a St. Louis, kde ještě budeme odbavovati 15 přednášek.

Daří se nad očekávání dobře a zejména jsme velice spokojeni s velikou schůzí pittsburskou, kde jsme v hnízdě šlápli hadovi na hlavu.

Srdečně Vás pozdravuje,

v hluboké úctě Vám oddaný Váš

Šrobár, v. r.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R (Vystěhovalectví), k. 459. Opis, strojopis.

1 – Příložená zpráva zní:

Posavadní výsledky cesty:

Od 27. září do 26. října absolvováno 17 přednášek.

Počet účastníků na přednáškách námi odhadnut na 20 000, opozicí však na 30 000.

Proti přednáškám se agitovalo od dvou měsíců vším tiskem, letáky, kazatelny a vyhrožováno smrtelným hříchem, kdo se přednášek zúčastní. Agitace tato byla nejlepším agitačním prostředkem našich přednášek, lid se hrne a zaplňuje místnosti do posledního místa.

Na přednáškách zúčastňují se nejen naši, ale i opozičníci. Tito jsou naši nejlepší agitátoři proti kněžím a jich tisku. Z přednášek si odnášejí poučení o stavu republiky a Slovenska, což jim dosud bylo tajeno, přeručováno anebo v úplně falešném světle podáváno.

Ze všech schůzí odnášíme si jednohlasně přijaté rezoluce, podepsané zástupci, předsedy a funkcionáři nejruznějších spolků i vyslovené klerikálních. Rezoluce jsou ostré v odsuzování štvanic proti republice a její vládě a plně uznání, díky za vše, co se dosud u nás pro Slovensko vykonalo. Rušivých incidentů posud vůbec nebylo, ač autonomisté i kněží štváří lid, aby nás inzultoval a schůze rušil.

Schůze v Pittsburghu.

Kabelogramy oznámili jsme stručně výsledek zdejší schůze. Pittsburská dohoda byla zde odmítnuta a její politický význam pro Ameriku je zlomen. Schůze zúčastnilo se podle našeho odhadu přes 2300 lidí, opozice odhadla si počet účastníků na 4000.

Stoupenci P. D. chystali se k této schůzi od měsíce doufající, že před velikým fórem znemožní jakoukoliv kritiku této magna charta amerických autonomistů. Ale trojhodinové výklady, kritika a rozbor, statistický a obrazový materiál předvedený posluchačstvu byl tak ohromující, že z přítomných autonomistů nikdo netroufal si ani slova na obranu P. D. pronést a schůze skončila jásavým přímo přijetím příložené rezoluce. Národ jásal a jása nejen v Pittsburghu na schůzi, ale i na celém okolí, kde jsme po Pittsburghu přednášeli proto, že je zbaven mýru, která ho tísnila, zbavovala radosti z pozitivní práce vykonané na Slovensku a sugerovala mu lítost nad nešťastným osudem rodáků doma na Slovensku.

Všeobecný dojem, kamkoľiv príjdem, je ten, že Pittsburská dohoda je v Americe naprosto pochovaná. Pro to svědčí i chování opozičního tisku, který od neděle nepochopitelně zkontrol a naprosto zaraženost autonom[ních] vůdců i novinářů, bezradných a nevědoucích, jaké taktiky se chopiti na záchranu svých pozic. Dověděli jsme se, že chtějí vyzvat mne k veřejné debatě, ale posud se ani toho nedovážili. V Newyorském Deníku jsem však již oznámil, že i myšlenku na podobnou veřejnou debatu s nimi, kterou by si ze svých lidí zaranžovali v cirkusové představení, zásadně odmítám proto, že jednak oni to byli, kteří zakazovali lidu jíti na přednášky naše ještě před naším příchodem a ještě i nyní, jednak proto, že s lidmi, kteří veřejně nás oba uráželi v novinách tak surovým způsobem, nemohu ani ze společenských důvodů se setkati.

Po přednáškách zůstává všude zdravý kvas a třídění duchů. Jsem toho mínění, že otázka amerických Slováků není více politickou, ale jen kulturní a morální. Bude-li postaráno pečlivě o to, aby američtí Slováci byli neustále povětivě a věcně informováni o všem, co se doma děje, ztratí opozice naprosto půdu pro jakékoliv další protistátní agitace.

Zítřejede na západ, kde je poslední bašta autonomistů v Clevelandu. Věříme, že i tam naše dobrá věc vyhraje.

Pro poměry doma je třeba, aby náš tisk rezoluci zdejší otisknul a úspěchu dosaženého v Pittsburgu, v hnízdě dohodářů, náležitě politicky agitačně využil.

V Pittsburgu dne 26. října 1923.

- 2 - Rezolúcia prijatá na prednáške dr. V. Šrobára a dr. V. Maule v Lyceum divadle v Pittsburgu Pa. dňa 21. októbra 1923.

Za účasti 2300 prítomných osôb, členov a členkyň i úradníkov spolkov a organizácií: Nár[odného] slov[enského] spolku, T. S. J. Sokol, Slovenskej ligy, Živeny, I. K. S. Jednoty, Pensylvánskej R[ímskej] a G[réckej] katolíckej Slov[enskej] jednoty, I. K. S. Ž. Jednoty Slov[enskej] evang[elickej] jednoty, Nár[odnej] slov[enskej] jednoty, Združenia slov[enských] katolíkov a R[ímskeho] a Gr[éckeho] kat[olíckeho] slov[enského] bratstva.

My, Slováci, občania a obyvatelia Spojených štátov, prítomní na tomto zhromaždení, vypočujúc dôvody a faktá o stave a živote slovenského ľudu v Československej republike, ktoré nám predniesli naši, nami sem pozvaní vzácní hostia, dr. Vavro Šrobár, býv[alý] prvý minister pre Slovensko a terajší člen Národného zhromaždenia Československej republiky a dr. V. Maule, šéf osvetového odboru Ministerstva školstva a národnej osvety na Slovensku, vynášame túto rezolúciu:

Vyslovujeme naše úplné uspokojenie a potešenie nad dosaženým a stále postupujúcim pokrokom nášho národa a štátu Československého jak na poli kultúrnom, tak i hospodárskom a politickom.

Vyslovujeme ďalej úplnú dôveru vláde Československej republiky a jej vodcom i všetkým pracovníkom, ktorí v tak krátkej dobe, nielen že skonsolidovali pomery štátu v najťažších počiatkoch jeho trvania, ale vydobyli mu uznanie, cti a popredného miesta medzi kultúrnymi národmi sveta.

Za to na prvom mieste nesie sa naša hlboká úcta, vďaka a neochvejná dôvera k pánu prezidentovi T. G. Masarykovi, dr. Eduardovi Benešovi, ministrom zahraničia Československej republiky a medzi nami práve prítomnému nášmu vzácnemu hostovi dr. V. Šrobárovi, prvému to nášmu národnému buditeľovi a budovateľovi našej slobody a neodvislosti.

Smes presvedčení o tom, že slovenčina nie len na Slovensku, ale i v celej Československej republike ústavou i ostatnými zákonmi má dokonale zabezpečené svoje práva všade v úradoch, školách, súdoch a vo verejnom živote. Sme presvedčení, že preto bude sa slobodne vyvíjať ako výraz nášho národného ducha a našej národnej kultúry.

Ponevác tohoto, predtým v Uhorsku žijúcim ani len neutešeného zabezpečenia národnej samobytnosti dostalo sa nášmu národu len obetavou a bratskou spoluprácou v tesnom spojení s bratmi Čechmi, trváme neochvejne na nerozborenej jednote československej.

Vidíme jasne, že podkopná práca proti tejto jednote slúži cudzím záujmom, na rozoštvanie Slovákov a Čechov, priamo ohrožujúc mladú Československú republiku v jej základoch a trvaní. Táto, zrejme v cudzích službách konaná podvratná práca usiluje sa o to, aby zahatila slubný vývoj štátu, ktorý celému vzdelanému svetu je už dnes zárukou pokoja, poriadku a pravej demokracie v strednej Európe.

My, americkí Slováci, občania najstaršej demokracie sveta, čo najrozhodnejšie a s najväčším opovržením zatracujeme každého, kto medzi nami rozsieva nedôveru a nespás, a tak hatí mier i pokoj medzi bratskými národmi priamo proti najvznešenejšiemu Kristovmu prikázaniu lásky.

Musíme tým rozhodnejšie odsúdiť podkopnú prácu, podtínajúcu životné korene jestvovania a demokracie našej rodnej vlasti, lebo svoje nečisté ciele skrýva pod falošný plášť lásky k národu, jazyku a náboženstvu. My, americkí Slováci, verní zákonom svojej americkej vlasti a v duchu tradícií, s akými Spojené štáty americké sa vždy s úctou chovali k slobode a ustanovizniam druhých štátov, nemôžeme si osobovať žiadneho

práva, aby sme zasahovali, alebo diktovali suverénnemu štátu Československému, ako svoje vnútorné záležitosti, ústavu a zákony má si zariadovať.

Sme presvedčení, že osloboditelia národa, ktorí vedeli Československý štát zbudovať, v najťažších dobách konsolidovať a na terajší, úctyhodný stupeň doviest, najlepšie vedia, ako štát ten ďalej udržiavať a čo konat' k blahu a šťastiu všetkých vrstiev národa.

Toto zrejme odkazuje sa posledný odsek takzvané „Pittsburskej dohody“, ktorý doslovne znie takto: „Podrobné ustanovenia o zariadení Československého štátu ponechávajú sa oslobodeným Čechom a Slovákom a ich právoplatným predstaviteľom“. Vzdor tomu nepriatelia našej slobody, svornosti a bratskej jednoty československej ruka v ruke s odvekými našimi nepriateľmi falošne a na zavádzanie ľudu tu i v našej rodnej vlasti menovanej dohody zneužívajú.

O tomto akte, ktorý rozsiel už toľko zla do duší slovenského ľudu tu v Amerike i v našej rodnej vlasti a ktorým úmyselne živý je rozbroj medzi bratskými národmi, nachádzame a dokumentárne zisťujeme toto:

Takzvaná „Pittsburská dohoda“ bola dojednaná a podpísaná zástupcami českých organizácií z jednej strany a zástupcami Slovenskej ligy z druhej strany dňa 30. mája 1918. konštatujeme, že dňa 30. mája roku 1918 Slovenská liga právne nejestvovala, lebo jej čarter bol súdom v Pittsburgu povolený a vydaný len o rok neskôršie, t.j. dňa 19. mája roku 1919.

Nemal tedy dňa 30. mája 1918 nikto zákonitého práva menom nejestvujúcej organizácie a menom americkej Slovače, ktorá k tomu nikoho nesplnomocnila, jednat' a uzatvárať ani právoplatne podpisovať akúkoľvek listinu.

Keby však i bola Slovenská liga už dňa 30. mája 1918 ako právoplatná štátom povolená organizácia jestvovala, ani v tom prípade neboli podpísané osoby oprávnené text tohoto aktu podpisovať, lebo zákony Spojených štátov i čarter Slovenskej ligy výslovne vylučuje akékoľvek zasahovanie občanov Spojených štátov do vnútorných záležitostí cudzozemského národa, štátu.

V dôsledku toho, že tak zvaná „Pittsburská dohoda“ postráda akejkoľvek právnej podstaty, týmto verejne vyhlasujeme, že nikto nemá práva zneužívať tohto súkromného dohodnutia na rozbíjanie bratskej jednoty československej!

V. S. Plátek, zápisník zhromaždenia.

Josef Hill, predseda zhromaždenia.

[...]

* – Následuje ďalších 43 podpisů.

V. S. Plátek T. G. Masarykovi^a
[Pittsburgh], s. d.

/115

Príjmite, Vysokovážený Pane, úprimný pozdrav od Slovákov žijúcich v rodisku Pittsburskej dohody, jasajúcich nad chladným rovom tejtež.

V hlbokoj úcte Vám oddaný,

V. S. Plátek

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. R (Vystěhovalectví), k. 459. Originál, strojopis.^b

a – Psáno na hlavičkovém papíře The Union Savings Bank of Pittsburgh.

b – Na dokumentu Masarykova poznámka tužkou: Pitt. dohoda.